

חפץ חיים | הלכות לשון הרע כלל ה'

סעיף ד'

וְכָל זֶה כְּתוּבנוּ, אֶפְלוּ אִם לֹא אָמַר עָלָיו, רַק שְׂאִינְנוּ חֶכֶם בְּעִינֵי הָעוֹלָם, וְכָל שֶׁכֵּן אִם סִפֵּר עַל אִישׁ, שְׂסוּבְרִים אֲנָשֵׁי הָעִיר (ח) שֶׁהוּא חֶכֶם בְּתוֹרָה, וְהוּא אָמַר עָלָיו שְׂאִינְנוּ חֶכֶם כָּל כָּד, רַק מַעַט הוּא יוֹדֵעַ בְּתוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְמַעַט מִדְּרָגְתוֹ בְּעִינֵיהֶם, בּוֹדָאֵי הוּא בְּכָלל עוֹן לְשׁוֹן הָרַע, וְאֶפְלוּ הוּא אֲמַת, כִּינּוֹן שְׂכַנְנָתוֹ לֹלֵא תוֹעֵלֶת רַק לְהַשְׁפִּיל אֶת חֲבֵירוֹ מִמְדְּרָגְתוֹ לְפָנֵי הַשּׂוֹמְעִים, כִּי עַל יְדֵי זֶה, בְּאִיזָה מָצַב שֶׁהוּא עוֹמֵד, יוֹכֵל לְהַסְבִּיב לוֹ לְבִסוּף הַזֶּק אוֹ עַל כָּל פְּנִים צַעַר מְזֵה. וְאַצִּיר שְׁנֵי צִיּוּרִים, כְּגוֹן, לוֹמַר עַל הָרַב שֶׁבָעִיר לְפָנֵי אֲנָשֵׁי הָעִיר, שְׂאִינְנוּ חֶכֶם גְּדוֹל בְּתוֹרָה, רַק הוּא יוֹדֵעַ מַעַט אֶת פְּסָקֵי הַלְכוֹת הַנְּצָרְכוֹת לוֹ לְמַעֲשֶׂה, אֶפְלוּ הוּא אֲמַת, לְשׁוֹן הָרַע גְּמוּרָה הִיא מְדַאֲוֵרֵיתָא, כִּי בְּזָה הוּא מַמַּעַט אֶת כְּבוֹדוֹ לְגַמְרֵי וְיוֹרֵד לְמַחְתּוֹ מִמֶּשׁ וּמִשְׁפִּיל בְּזָה כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם מִצְוֹתֶיהָ וְכַנִּי"ל בְּסֵעִיף ב'. אוֹ לוֹמַר מַעֲיֵן זֶה עַל מִי שֶׁהוּא עֵתָה מִחְדָּשׁ נְשׁוּי בְּעִיר הַזֹּאת, כִּי בּוֹדָאֵי יִתְמוּטֵט לְבִסוּף כְּבוֹדוֹ עַל יְדֵי זֶה לְפָנֵי חֲמִיּוֹ וְחַמּוֹתוֹ וְאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ, כְּשִׁיתוֹדֵעַ לָהֶם, שְׂמַחְזִיקִין אוֹתוֹ בְּעִיר לְבַעַל מַעֲלָה קִטְנָה וְאִין לָךְ הַזֶּק וְצַעַר יוֹתֵר מְזֵה וְכָל כֹּהֵאֵי גּוֹנָא. וְקִשָּׁה לִי לְצִיֵּר אֶת הַכֹּל, אֵד {מִשְׁלֵי ט' ט'} : "יִתְּנוּ לְחֶכֶם וְיִחַכְּמוּ עוֹד", כִּי לֹא בָּאֵתִי רַק לְעוֹרֵר וְהַמְשִׁכִּיל יְבִין אֶת הַכֹּל מִדְּעֵתוֹ. וְדַע עוֹד דְּהוּא הַדִּין אִם מְסַפֵּר עַל אֲמֹן לְפָנֵי אֲנָשִׁים שְׂאִינְנוּ אֲמֹן כְּרֹאוּי, גַּם זֶה לְשׁוֹן הָרַע גְּמוּרָה הוּא, דְּבְּזָה בּוֹדָאֵי שִׁיזָד גַּם כֵּן כָּל הַטְּעָמִים, וְאִם אִינְנוּ מְכוּן בְּזָה וּבְבָל הַנִּי"ל לְגַנוּתוֹ, רַק לְתוֹעֵלֶת, יְבֹאֵר הַכֹּל אִם יִרְצֶה ה' לְקַמּוֹן בְּכָלל ט' בְּהַלְכוֹת רְכִילוֹת.

באר מים חיים

(ח) שהוא חכם. ולא תקשה על זה מהא דאמרו בבבא קמא (ק"יז) א"ל ר' יוחנן ארי שאמרת נעשה שועל דלא חידש שם ר' יוחנן כלום במאמרו זה דבלאו הכי ראו כולם שלא השיג על ר' יוחנן כלום.

ודע דהוא הדין לאיש שהוא מפורסם בעיר לשבח עבור מדותיו הטובות או תורתו, ויבוא אחד ויאמר אני מכיר את מקום תחנונו שהיה דר שם עד עתה שם לא היו מחזיקין אותו כל כך לחשוב לא מיבעי אם הוא שקר בודאי הוא לשון הרע גמורה, אלא אפילו אם הוא אמת עון גדול הוא מכמה טעמים, האחד דלפעמים אירע שהיו שונאים אותו שם עבור שהיה מוכיח תמיד להם במילי דשמיא וכמו שאחז"ל בכתובות (ק"ה ע"ב) או מפני הקנאה עבור תורתו ומדותיו הטובות, וגם מצוי הוא מאד שלא שמע דבר זה שם באותה העיר מכולם רק מאנשים יחידים ומה יודע מה שבלב אחרים לומר מילתא דפסיקא מכולם שאינם מחזיקים אותו לחשוב כל כך, ולבד כל זה כיון שאינו מכוין לשום תועלת רק שמקנא על מה שמחזיקין את חבירו לחשוב ממנו ומכוין להשפיל את מדרגתו בעיניהם בכלל לשון הרע הוא.

וכל זה אם מכוין המספר להשפיל את כבודו סתם, אבל אם רואה שאנשי העיר רוצים למנות לאחד בעיר באיזה התמנות, ומוטעין בו טעות גדול, יתבאר דינו לקמן בהלכות רכילות בכלל ט' לפי הפרטים המבוארים שם.

